ODE XIV.

AD POSTUMUM.

Miserabiliter deflet humanæ vitæ brevitatem; et Postumo, rei familiari nimis attento, suadet, ut sibi, non hæredi, vivat.

Eheu! fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni; nec pietas moram
Rugis et instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti.

Heu, Postume, Postume, anni cito prætereunt. Neque religio rugas, et urgens senium, fatumque ineluctabile retardabit: nec si tauros quotidie trecentos immoles

Ode duodecima Libri quinti in Ed. Sanad. Mentel. inscribit, *De brevitate vitæ;* Venet. 1492. Locher. et Ascens. *De morte inevitabili;* Marcilii membranæ, *De superstitione*, h. e. metu mortis.—1 *Heu heu* Harl. 4. et Florent. 1482. Venett. 1486. 1490. *Heu* dissyll. Zarot. et al. ap. Jani. '*Postume* Pandectæ Florentinæ, et quotquot unquam vidi bonæ notæ codd. lapides etiam antiqui. Lambinus tamen priore sua ed. *Posthume* scripserat, eorum fortasse secutus etymologiam, qui 'Posthumum' dici volunt, quod post humatum patrem natus sit, qui Accursii et hujusmodi hominum error fuit. Rectius enim illi qui *Postumus* a 'post,' ut 'extumus' ab 'extra,' 'citumus' a 'citra,' 'ultimus' ab 'ultra' dictum volunt.' *Torrent. Posthume* Wetzel. et quædam aliæ edd. *Postume* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. ceteri, et omnes fere edd. recentt. Vide Cellar. Orthogr. Lat. ed. Harles. p. 318.—4 *Affert* quidam

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 9.

1 *Eheu! fugaces*] Dolet vitæ brevitatem, mortisque duram necessitatem. Virgil. Georg. III. 284. 'Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus.' Ovid. Met. xv. 383. 'Tempora sic fugiunt.' Pers. v. 153. 'fugit hora.'

Postume] Parvi refert seu legas, *Postume*, quo significatur ultimo loco natus; sive *Posthume*, id est, qui post humatum patrem in lucem editus. Hic cognomen est, ut volunt quidam parvo certe nixi fundamento, Julii Flori, ad quem Horatius inscribit I. Epist. 3. et secundam secundi. Conjectori tamen danda venia, cum certi nihil aliunde suppetit. Virgil. Æneid. VI. 763. Gell. II. 16. &c.

2 *Nec pietas moram, &c.*] Etsi Deos colas religiosissime, haud proinde vita continget tibi diuturnior. Ita quidem Ethnicus de falsis Numinibus non falso. At Sacris nos Codicibus instructi multis dilatam ope Dei præpotentis mortem non ambigimus. Exod. cap. xx. et Deuteron. cap. v. 'Honora patrem et matrem, ut longo vivas tempore, ac bene tibi sit in terra,' &c. IV. Reg. 20. Ezechias, usque ad mortem ægrotans, sanitatem oratione piisque lacrymis obtinet, mereturque audire Deum ita pollicentem: 'Vidi lacrymas tuas: ecce sanavi te: et addam diebus tuis quindecim annos,' &c.

3 *Rugis et instanti senectæ*] Deficientibus in senectute humoribus sub-

Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem
  Plutona tauris; qui ter amplum
    Geryonen Tityonque tristi

Plutoni inexorabili, qui ter magnum Geryonem et Tityum coërcet fluvio letali, nempe

---

codd. et edd. vett. ap. Jani.—5 ' *Non, si tricenis* omnes Cruq. præter duo, Harl. 2. 3. 4. 5. 6. Lipss. tres, Altt. Dess. Helmst. Venet. 1590. Vet. Comb. Basill. 1527. 1531. Fabr. Rutg. Steph. Falsam lectionem arguit vel prima syllaba longa.' *Jani. trecentis* unus Cruq. Mentel. Venet. 1492. Locher. *trecenis* Harl. 1. et plurimi optt. cum edd. recentt. V. Brod. Miscell. II. 19. *erunt dies* Lips. 3.—7 Lips. 4. *qui tibi amplum.*—8 *Geryonem* codd. et multæ edd. ap. Jani; *Geryonen*

NOTÆ

tilioribus, paulatim arescit corpus ac durescit, et cutis in rugas contrahitur.

5 *Non, si trecenis*] Etiamsi tribus quotidie Hecatombis Plutonem satagas placare, non litabis tamen, et mortem frustra deprecabere. Æschyl. Μόνος Θεῶν γὰρ Θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ, Οὐδὲ θύων, οὔτ' ἐπισπένδων ναοῖς. *Sola Deorum mors non capitur muneribus, nec si sacrifices in templis.*

Trecenis] Perperam aliqui, *tricenis*, cujus prima syllaba cum sit longa, metri lege arcetur.

6 *Illacrymabilem*] Lacrymabiles dicuntur ii qui ad misericordiam facile moventur per lacrymas et preces: e contrario Pluton vocatur illacrymabilis, qui nunquam flectitur. Sic Erasm. ἄδακρυς, *implacabilis*, cujus ob inexorabilem sævitiam illacrymemus, inquit Torrentius.

7 *Plutona*] Inferorum et mortuorum Deum. Is Saturni filius, frater autem Jovis ac Neptuni. Hi tres ita paternum regnum divisere: Jupiter quidem Orientalis plagæ sortitus est Imperium, et cum inde lux oriatur, Cœlum dictus est occupasse. Neptunus Insulas habuit, unde et maris dominus ac Deus appellatus est. Pluto natu minimus Occidentalem obtinuit regionem, secus inferum mare. Hinc fabula dominari Inferis ait: et quoniam terræ visceribus conduntur metalla auri et argenti, Divitiarum Deus existimatus est, et Ditis ac Plutus dictus. Lactant. Divin. Institut. lib. I. Neque vero prætermittendum quod testatur Cœl. Rhodig. XVII. 21. eorum, quæ ad defunctorum spectant cultum, Plutonem fuisse auctorem primum. Quo nomine creditum, mox vita functis præsidere.

Qui ter amplum Geryonen, &c.] Qui potentes quosque et magnos domat, v. g. Geryonem et Tityum: scilicet, ut scribit Juvenal. Sat. x. 172. ' Mors sola fatetur Quantula sint hominum corpuscula.' ' Ter amplum ' Geryonem vocat Horatius, ' tergeminum ' Virgil. Æneid. VIII. 202. ex eo quod fabulantur, triplex ei corpus fuisse. Hinc Virgil. Æneid. VI. 289. ' forma tricorporis umbræ.' Fingendi porro ansam præbuit triplex regnum, sive triplicis circa Hispaniam insulæ dominium; vel potius trium fratrum corporis robore præstantium concordia, quæ tanta quidem, ' ut uno regi animo viderentur,' inquit Justin. ad calcem libri ultimi. Quod idem fere narrat Diodor. Sicul. v. 2. ubi decimum Herculis laborem in debellando Geryone exponit. Porro valde arri-

Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicumque terræ munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
Sive inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,

tranando cunctis, quotquot nutrimur frugibus telluris, seu principes, seu egeni agricolæ fuerimus. Abstinebimus incassum sanguinolento Marte, et illisa unda maris

omnes Harl. alii, et edd. fere recentt. exquisitior forma ex Γηρυόνης.—10 *Cujusque terræ* Brod. *munera vescimur* Wakef. quem vide in Sylv. Crit. sect. 142. —13 *Frustra a cruento M. cavebimus* emend. Waddel. Anim. Crit. p. 44. *carebi-*

NOTÆ

det sententia Palæphati asserentis, e Tricarenia ad Pontum Euxinum insula Geryonem fuisse, adeoque Tricarenum; et ex ambigua vocis significatione tricipitem ac proinde tricorporem dictum.

8 *Tityon*] Is mole corporis plus quam Gigantæa fertur, quod Latonæ vim inferre tentasset, ab Apolline sagittis trusus ad Inferos, ubi vulture jecur perpetuo renascens exedente et laniante torquetur. Virgil. Æneid. VI. 595. 'Nec non et Tityon, terræ omniparentis alumnum, Cernere erat: per tota novem cui jugera corpus Porrigitur; rostroque immanis vultur adunco Immortale jecur tundens, fœcundaque pœnis Viscera, rimaturque epulis, habitatque sub alto Pectore: nec fibris requies datur ulla renatis.'

9 *Tristi Compescit unda*] Detinet in Inferis, et coërcet unda Stygia, seu palude illa horrida et irremeabili, de qua Virgil. Æneid. VI. 438. 'Quam vellent æthere in alto Nunc et pauperiem et duros perferre labores! Fata obstant, tristique palus innabilis unda Alligat, et novies Styx interfusa coërcet.'

10 *Terræ munere vescimur*] Plin. II. 63. 'Terra, quæ hominum, ut cœlum Dei, nos nascentes excipit, natos alit, semelque editos sustinet semper... sola quæ nunquam irascatur homini. Aquæ subeunt in imbres, rigescunt in grandines, tumescunt in fluctus, præcipitantur in torrentes. Aër densatur nubibus, furit procellis. At hæc benigna, mitis, indulgens, ususque mortalium semper ancilla, quæ coacta generat! quæ sponte fundit! quos odores saporesque! quos succos! quam bona fide creditum fœnus reddit! quæ nostri causa alit,' &c. quæ lege.

11 *Enaviganda*] Mors omnibus subeunda; mortali cuilibet est 'calcanda semel via leti,' ut est in I. Ode 28. Styx tranauda et 'enaviganda' vectore et portitore Charonte, qui 'ferruginea subvectat corpora cymba.' Virgil. Æneid. VI. Vide locum a vs. 295. ad 317.

Sive reges, sive inopes] Vide I. Od. 4. et 28.

13 *Frustra cruento Marte carebimus, &c.*] Nihilo secius moriemur, etsi abstinuerimus bello, mari, &c. frustra cavebimus pericula militiæ et navigationis, aut pestiferi Austri flatus, in Autumno præsertim. Quamvis enim mortis unum aliquod spiculum eluctemur, at altero percussi occumbemus. 'Improvisa leti Vis rapuit rapietque gentes,' ut est in Ode superiori.

Fractisque rauci fluctibus Adriæ;
Frustra per Autumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum:
Visendus ater flumine languido
Cocytos errans, et Danai genus

Adriatici frementis. Incassum cavebimus Notum corporibus noxium Autumnali tempestate. Adeundus niger Cocytus lenta fluens aqua, Danaique stirps conscelerata,

mus conj. etiam Gruter. Misc. Lips. III. 501.—16 'Post *Austrum* non est punctum, sed colon ponendum; nam, quæ sequuntur, apodosin faciunt.' *Jani.*—17 *Visendus autem* Helmstad.—18 *Cocytus* Harl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. alii, et edd. vett. cum Wakef. *Cocytos* Mentel. duo Bersmanni, Lipss. 1. 2. 3. Dess. 1. Bentleii Leid. Zulich. Regin. Petrens. Magdal. Gal. et Bodl. item

NOTÆ

14 *Fractis fluctibus*] Virgil. Æn. I. 165. 'omnis ab alto Frangitur, inque sinus scindit sese unda reductos.'

Rauci] Horrendum frementis, quando tumentes fluctus ad scopulos illiduntur, ingenti sonitu et fragore.

Adriæ] Supra Od. XI. 2.

15 *Per Autumnos nocentem Corporibus Austrum*] Autumno quidem morbi semper acutissimi et exitiales, ex Hippocrat. Aphor. III. 9. Hinc Juvenal. Sat. IV. 56. 'letiferum' appellat: et Sat. X. 221. 'Quot Themison ægros Autumno occiderit uno.' In causa sunt inæqualitas caloris et frigoris eodem sæpius die ingruentium. Deinde æstati successio; in qua biliosi humores accumulati dein facile computrescunt. Adde cutis constipationem a frigore, per quam tetri halitus retinentur intus, et morbos creant. Denique debilitatæ per æstatem vires corporis, fructuumque copia noxiorum humorum colluviem gignens, Autumnum vere θηριώδη, *ferinum*, ab Hippocrate dici fecerunt. Causas afferunt istas quinque Galen. aliique, nec non Plutarch. Sympos. VIII. cap. ult.

16 *Austrum*] Hujus natura cum calida sit et humida, valet ad procreandas ægritudines, replendumque caput, indeque ad gravedinem inducendam, sensus torpore inficiendos, viresque dissolvendas et enervandas. Hippocrat. Aphor. III. 5. 'Auster auditum hebetat, caliginem offundit, caput gravat, pigros et languidos facit.'

17 *Visendus ater flumine languido*] Id est: adire tandem ad Inferos oportebit, illicque visere Cocytum, &c. Vide I. Od. 28.

Flumine languido] Virgil. ante cit. 'tardam' Stygen vocat.

18 *Cocytos*] Ex ea derivatur nomen a κωκύω, *lamentor*. Macrob. in Somn. Scip. I. 10. Quicquid homines in luctum lacrymasque compellit, 'Cocytum,' quod in gurgite mergit odiorum, 'Stygem' interpretati sunt, inquit. Sic et ipsas pœnas, quas apud Inferos memorant. Vulturem jecur immortale tundentem intellige, tormenta conscientiæ indefessa sceleris admissi admonitione laniantis, &c. Vide cetera ibidem.

18 *Danai genus Infame*] Danaus Argis regnavit an. M. 3716. Euseb. Chron. Hujus filiæ quinquaginta suos, una excepta, viros jugulavere,

Infame, damnatusque longi
Sisyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor; neque harum, quas colis, arborum
Te, præter invisas cupressos,
Ulla brevem dominum sequetur.

et Sisyphus Æoli filius æternæ pœnæ addictus. Deserenda terra, et domicilium, et grata conjux. Et harum, quas educas, arborum nulla te comitabitur haud diuturnum possessorem, præter ferales cupressos. Hæres dignior consumet vina Cæcuba

edd. Bentl. Cuning. Jani, Mitsch. Bipont. Wetzel. et Kidd.—20 *Sisyphos* Cuning.—23 Duo Vatt. Jannoct. duo Torrent. unus Bersmanni, Dess. 1. Cuning. Jani, et Mitsch. *cupressus;* omnes Harl. et ceteri codd. cum vulgg. *cupressos;* var. lect. ap. Jones. *invisam cupressum,* quod non improbat Jani.—

NOTÆ

patris mandato nefarie obsequentes: quam ob noxam pertusum aquis implere dolium in Inferis coguntur. Vide III. Od. 11. Virgil. Æneid. X. 497. 'una sub nocte jugali Cæsa manus juvenum fœde, thalamique cruenti.' Tibull. I. 3. 79. 'Et Danai proles, Veneris quod numina læsit, In cava Lethæas dolia portat aquas.'

19 *Damnatusque longi, &c.*] Ellipsis sup. pœna.

20 *Sisyphus Æolides*] Latrociniis, ut aiunt, infamis a Theseo est occisus: alii dicunt virum fuisse rerum multarum notitia pollentem; et cum immortalitatem sibi parare attentasset, longo isto labore damnatum, ut ad apicem montis portet saxum inde relapsurum. Vide Epod. ult. Ovid. Met. IV. 460. 'Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.' Virgil. Georg. III. 39. 'non exsuperabile saxum.' Lucret. III. 1013. 'nixantem trudere monte Saxum, quod tamen a summo jam vertice rursum Volvitur,' &c. Vide et Odyss. Λ. ubi Sisyphi labor graphice describitur ac pingitur, ut obversari oculis videatur Sisyphus trudens saxum, connitens, totoque sudans corpore.

21 *Linquenda tellus*] Supra Od. III. 'Cedes coëmtis saltibus, et domo, Villaque,' &c.

Et placens Uxor] Vel decora et pulchra, vel, 'bene conveniens,' ut est apud Sueton. Tiber. cap. 7. et hinc viro dilecta et omnino placens.

22 *Quas colis, arborum*] In colendis arboribus luxum atque delicias Romanorum alibi notavi. Vino etiam platanos irrigasse Q. Hortensium, testis Macrobius III. 13. Val. Max. IX. 1. 4. de Cn. Domitio et Luc. Crasso altercantibus: 'Uter luxuriosior?' inquit Crassus, 'Egone qui decem columnas centum millibus nummum emi; an tu qui decem arbuscularum umbram tricies sestertium summa compensas?' Idem fere narrat Plin. XVII. 1. Vide seq. Od. Not. initio.

23 *Cupressos*] Funebres quidem arbores, ideoque *invisas* appellat Horatius: Proserpinæ Ditique sacras, ex Servio, Festo, Plinio. Hic XVI. 33. ita scriptum reliquit: 'Natu morosa, fructu supervacua, baccis torva, folio amara, odore violenta, ac ne umbra quidem gratiosa.'

24 *Brevem dominum sequetur*] *Sequetur,* foribus tuis ex more apposita, cum vita excesseris.

Absumet hæres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus; et mero
Tinget pavimentum superbo
Pontificum potiore cœnis.

centenis clavibus custodita: superbumque pavimentum asperget vino meliore Pontificum epulis.

25 *Assummet* Zarot. *Assumet* Land. et Florent. 1482. *longior*, pro *dignior*, h. e. vivacior, emend. Jo. du Hamel, improbante Jani.—27 ‘Porphyr. haud dubie legit *superbum*, qui aperte cum pavimento jungit: ‘Superbo autem pavimento (leg. superbum a. pavimentum) pro, ipse superbus.’ Et sic nonnulli Lamb. et Fabric. Mentel. Franeq. Tum ita Lamb. Cruq. Brut. Fabr. Heins. Rutg. Cun. Klotz. Lectt. Ven. p. 262. Quod clamant de homœoteleuto ingrato in *pavimentum, superbum, pontificum*, id, ut recte vidit Bentl. nihil valet; nam cum litteras *b* et *v* nullo discrimine eloqnti sint Romani; unde et in scribendo earum permutatione nil solennius; (vid. vel Cellar. Orthogr. Lat. ed. Harles. t. II. p. 66.) non est dubium, quin pronuntiarint *superbom*: vid. Bentl. Præterea et in legendo post *superbum* mora est, *pontificum* adhæret sequentibus, ex quo multum illa querela perdit. Multi et *superbum* pro adverbio habuerunt; sed indocte plane hoc foret divisum a verbo. *superbûm* (h. superborum) vult vir doctus in Obss. Misc. t. II. p. 91. quod recte rejecit Burmann. *superbus* conj. Barth. Advers. XXXVI. 14. Et sic Jones. Turpiter se dat Bentl. favere huic suspicioni putans Porphyrionis scholion supra laudatum. *superbe, sapore*, item *superbi pontificis* conjectt. apud. Jon. *superbis* conj. Cun. quod recepit Sanad. et defendit Toup. Epist. Crit. p. 111. Sane hoc præclarum foret, si modo sic scripsisse Horatium necesse esset. Licet enim non dissimulem, sensui poëtico magis placere epitheton a suo vocabulo divisum, quam sic vicinum, *pavimentum superbum*, tamen hoc ad summum pro levi aliqua negligentia habendum, neque ideo textum mutandum putem. Et quid, si et *cœnæ pontificum* sine epitheto magis arrideant? *pavimentum* eo vix carere possit, quin enargiæ aliquid pereat? Denique Cl. Sivry sic medetur; *mero Tinget pavimentum, superbo Pontificum potiore, cœnis*, h. tinget p. in cœnis mero potiore superbo illo mero pontificum. Durius ex meo sensu.’ *Jani.*—28 *Pontificis*, pro pontificiis, conj. Cuning. improbante Jani.

NOTÆ

Brevem] Paucis annis usum, et possessorem ὀλιγοχρόνιον. Valeant qui ad tumuli vel urnæ angustias redactum interpretantur. Quæ si cui placeat explicandi ratio, lucem huic afferet Juvenal. Sat. x. 168. et quinque sequentibus.

Dominum] Te potentem ac divitem Plin. mox cit. ‘Cupressus,’ inquit, ‘Diti sacra, et ideo funebri signo ad domos posita;’ adde ‘nobilium,’ ex Lucano: ‘Et non plebeios luctus testata cupressus.’ Ad rem præterea faciunt, quæ de cupresso scribunt. Præciso capite moritur, et subsecta non renascitur, sicut ex mortuis nihil speratur. *Servius.* Rogis adhibetur, et cremandis utilis est cadaveribus, ob gravem ustrinæ nidorem: quoniam fœtorem cadaveris, dum uritur, odoris sui jucunditate lenit. Ita Varro. Leges publicas, et sacrorum ritus, ob æternam firmitatem, in tabulis cupressinis describi Plato jubebat. Vide Cœl. Rhodig. xxv. 2.

25 *Absumet hæres Cæcuba dignior, &c.*] Hæres dignior te, quia liberalior, et sciens uti iis, quæ ad usum sunt facta: quibus improbe avari velut sacris parcunt. Quæ vero tu

NOTÆ

parce nimis servasti vina exquisita, hæc ille absumet, et sine modo fundet.

Cæcuba] I. Od. 20. Vinum optimum profundet, disperdetque.

26 *Mero Tinget pavimentum*] Cic. Philipp. II. ' Natabant pavimenta vino.' Porro in deliciis fuisse olim respergi pavimentum vino fragrantissimo, auctor est Athen. lib. XV. Alii referunt ad cottabismum; quo veteres inter potandum usi, non siccantes omnino calicem, sed arte quadam vini reliquias in terram elidentes, ut sonus inde redderetur. Ita J. Lips. Antiq. Lect. lib. III. de eo more et joco a Siculis invento, Hesychio teste. Suidas paulo aliter, in κοτταβίζειν. Athen. variis locis, maxime vero lib. XV. Jul. Pollux VI. 19. Cœl. Rhodig. VII. 26. &c.

7 *Pavimentum superbo* [*superbum*] ' Marmoreum solum vocat Tibull. III. 3. et Cic. Parad. VI. de pavimentis arte et pictura elaboratis, deque lithostrotis ac vermiculatis. Plin. XXXVI. Quidam legunt *superbo*, referuntque ad vocem, *mero;* ut, per hypallagen, significetur hæres superbus vinum pretiosum effundere. Alii *merum superbum* aiunt, quod non amplius clavibus inclusum jam marmoreo libere decurrat pavimento. Sed vix id venisse in mentem Horatio, si dicam, plus credat mihi quisque cordatus injurato, quam juratis illis.

28 *Pontificum potiore cœnis*] Meliore, pretiosiore, quam illud quod adhibetur in sumtuosis illis Pontificum cœnis; quando novi quidam inaugurabantur, et in eorum collegium admittebantur. Varro III. 6. Macrob. Saturnal. III. 13. Chiliad. Adag. III. 2. 36. Hor. I. Od. 37. 2.

ODE XV.

Insano privatorum luxu Rempublicam pauperem fieri, et sacra negligi. Gratificatur Augusto morum emendatori.

Jam pauca aratro jugera regiæ
Moles relinquent; undique latius

Regales deinceps substructiones modicam terram relinquent arandam. Undequa-

Ode decima sexta Libri tertii in Ed. Sanad. Plurimæ edd. inscribunt, *In sui sæculi luxuriam;* Venett. Locher. et Ascens. *De rusticanis ædificiis et majorum parsimonia.* Adhæret hæc Ode superiori in codd. Blandd. Cruquii, uno Torrentii, et Helmstad.—2 Alt. 2. a m. sec. *relinquunt.*—5 *Evincet ul-*

NOTÆ

Metrum idem quod I. Od. 9.

1 *Jam pauca, &c.*] Hæc Ode superiori juncta legitur in quibusdam exemplaribus: sed perperam: ut satis ostendit argumentorum diversitas.

Pauca aratro jugera regiæ Moles relinquent] Occupantibus fere omnia ædificiis sumtuosis, operosis, rege dignis. Cic. pro Milone, ' insanas substructiones,' et postea, ' substructionum insanas moles' vocat.

2 *Undique latius Extenta visentur, &c.*] In illis ædibus magnifice structis visentur piscinæ, vivaria, stagna, lucrino lacu ampliora; qui tamen ingens et spatiosus. Val. Max. IX. 1. C. Sergius Orata, ' ne gulam Neptuni arbitrio subjectam haberet, peculiaria sibi maria excogitavit, æstuariis intercipiendo fluctus, pisciumque

Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque cœlebs
Evincet ulmos: tum violaria, et

que venient spectatum stagna magis spatiosa, quam sit lacus Lucrinus. Platanus

mum Alt. probante Jani. *am violaria* emend. Witb. hic et vs. 9. *violaria Myr-*

NOTÆ

diversos greges separatis molibus includendo: ut nulla tam sæva tempestas incideret, qua non Oratæ mensa varietate ferculorum abundaret. Ædificiis etiam spatiosis et excelsis deserta ad id tempus ora Lucrini lacus pressit,' &c.

3 *Lucrino lacu*] Hic et Baianus appellabatur, inter Puteolos et Baias situs, ac inter Avernum lacum et mare Tyrrhenum: maxime piscosus, et proinde afferens lucrum: hinc nomen. Ita quidem olim: at anno 1538. terræ motus novum excitavit extulitque montem Cinereum dictum: nihilque reliquit e lacu Lucrino præter cœnosam paludem cum arundineto, quod quidem in suo Lexico affirmat Michaël Anton. Baudrandus rerum Geographicarum studiosissimus, testisque oculatus. Strabo lib. v. stadiis octo longum fuisse refert. Sueton. Aug. cap. 16. ' Portum Julium apud Baias, immisso in Lucrinum et Avernum lacum mari, effecit.' Virgil. Georg. II. 161. ' An memorem portus, Lucrinoque addita claustra, Atque indignatum magnis stridoribus æquor?' &c.

4 *Platanusque cœlebs Evincet ulmos*] Arbores ad umbram, delicias, et mollitiem duntaxat utiles frugiferis arboribus præferentur. Plin. XII. 1. ' Quis non miretur arborem umbræ gratia tantum ex alio petitam orbe? platanus hæc est, per mare Ionium in Diomedis insulam ejusdem tumuli gratia primum invecta; inde in Siciliam transgressa, atque inter primas donata Italiæ....tantumque postea honoris increvit, ut mero infuso enutriantur. Compertum id maxime prodesse radicibus: docuimusque etiam arbores vina potare.' Platani folia latissima, umbram peramœnam, alibi notat. Vide apud Herodot. lib. VII. Xerxem cum ingenti exercitu in Lydiam pergentem platani pulcherrimæ admiratione captum, circa illam stantem, aureo monili donantem, ejus denique curam viro immortali committentem. Decem erant nempe millia virorum selectorum e Persica militia, qui dicebantur immortales: quoniam uno moriente, statim alter substituebatur, ut completus esset semper ille numerus. Horum meminit Q. Curtius lib. III. Porro platanum auream sibi fundi jussit Xerxes, quæ supra memoratam effingens ejusdem leniret desiderium, et æstuationem mentis ob ejus absentiam. Cœl. Rhodig. XXV. 1. Vide supra Od. XIV. sub finem, Not. ad ea verba: ' quas colis arborum.'

Platanus cœlebs] Martial. III. 57. ' viduam' appellat: intellige sterilem, vel non vitibus, ut solet ulmus, maritatam. Vide Plin. XVI. 17. Senec. Epist. v. 6.

5 *Evincet ulmos*] Expellet, quasi dimovebit loco, earumque plantaria occupabit.

Tum violaria, &c.] Similiter et flores odoriferi exterminabunt fructuosas arbores, hisque neglectis et ejec-

Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli

quoque sterilis ulmos excludet. Dein violaria, myrteta, et uberes odoratus opes afflabunt suavitatem per loca oleis ante consita, quæ priori possessori fructum dabant. Mox densa laurus ardentes Solis radios ramis arcebit. Non sic erat licitum per leges

tusque et omnis emend. Glarean. et sic unus Fabr.—6 Var. Lect. ap. Jones. *et o. c. naribus.*—10 *Excludet æstus* quidam codd. Lambini, Bentleii Zulich. Petreus. Gal. Bodl. et Regin. pro v. l. item Alt. 1. Harl. 3. 5. et Vet. Comb. haud dubie ex interpretamento; vide Nic. Heins. ad Ovid. Met. v. 389.

NOTÆ

tis, excolentur. Quidam legunt, *Myrtusque et omnis, &c.* ut metri constet ratio. Alii volunt hic *Myrtus* 4. declin. esse, et num. plural. adeoque ultimam syllabam produci. Plin. XXI. 11. 'In Italia violis succedit rosa: huic intervenit lilium: rosam cyanus excipit, cyanum amaranthus.' De myrto plura annotavi ad I. Od. 38.

6 *Omnis copia narium*] Abundantia florum et odorum, qui sunt odoratus opes velut ac divitiæ, voluptas ac delectatio. Est qui 'dormitasse' hic Horatium cavilletur, nec satis 'intendisse animum.' Quasi vero temere quicquam scribere soleat tantus Poëta. Immo feliciter 'intendebat animum,' forsan 'vivos et roserat ungues,' et in versu faciendo 'sæpe caput' jam 'scaberat,' atque, ut ait etiam Persius, 'pluteum ceciderat,' cum scripsit, *omnis copia narium:* dictio sane tam grandis quam insolens, tam pulchra et dives, quam audax et nova.

7 *Spargent olivetis odorem, Fertilibus domino priori*] Odoriferæ omnis generis plantæ diffundent fragrantiam iis in locis, quæ prius olivis consita uberem domino proventum afferebant.

9 *Tum spissa ramis laurea fervidos Excludet ictus*] Seu quod adversus fulmen ejusque ignitos ictus valere laurus dicatur ex Plinio lib. XV. cap. ultimo, Sueton. Tiber. cap. 69. &c. sive quod arte quadam laurus apud Romanos veluti sylvescebat, ramosque tam alte lateque extendebat, ut spissam et opacam umbram prætexeret, Solisque ardorem arceret, *ictusque fervidos;* qui Lucretio 'verbera Solis' nuncupantur. *Spissam* quoque *ramis lauream* referunt aliqui ad hortos operis topiarii. De quibus omnibus Plin. citato loco. Laurus nempe aliique frutices gradatim modicis intervallis inflecti annectique, et cancellatim pingi possunt, inquit Cruquius hic.

10 *Non ita Romuli Præscriptum, &c.*] Non ita majores nostri: nec ista grassabatur luxuria temporibus Romuli; qui singulis civibus duo tantum agri jugera distribuit; aut Catonis Censorii, Portiæ familiæ principis, luxuriæ hostis infensissimi: qui Dux, Orator, ac Senator præclarus, frugalitate et continentia longe clarior, quater et quadragies accusatus, toties est absolutus. Plutarch. in ejus Vita. Plin. VII. 27. Valer. Max. III. 7.

Præscriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton;

Romuli et Catonis criniti, vel priscorum instituta. Res familiaris aderat eis exigua, publica autem dives. Nemini privato porticus mensa decem pedum pertica collige-

ignes conj. docti cujusdam viri ap. Sanad.—12 Lips. 2. a m. pr. *veterumque*

NOTÆ

11 *Intonsi*] Nimirum Romani usi tonsoribus, anno ab Urbe condita 454. antea vero intonsi fuere: quod ex Varrone asserit Plin. VII. 59. Vide Gell. III. 4. Quod si Catonem intelligere Uticensem placet, hic etiam intonsus, quia ex quo civilia bella exarsere, tonderi nunquam voluit: Lucan. II. 372. 'Ille nec horriferam sancto dimovit ab ore Cæsariem, duroque admisit gaudia vultu; Ut primum tolli feralia viderat arma, Intonsos rigidam in frontem descendere canos Passus erat, miseramque genis increscere barbam.'

13 *Privatus illis census erat brevis*] Exiguæ tunc erant privatorum opes: nec dives esse quisquam satagebat: at universi Reipublicæ decus, gloriam, potentiam augere et amplificare studebant. Vide paupertatem laudatam apud Valer. Maxim. IV. 4. ubi inter exempla non pauca hæc affert: Valerii Poplicolæ, 'cui mortuo lectus funebris et rogus defuit; exequiæ vero pecunia publica ductæ sunt.' Agrippæ Menenii, 'qui publicæ salutis arbiter ita pecuniæ inops decessit, ut sepulturæ honore caruisset, nisi a populo collatis in capita sextantibus funeratus esset.' Et paulo post idem sic scribit: 'Immo vero quos pericula Reipublicæ Imperatores asserebant, angustiæ rei familiaris (quid cesso proprium nomen veritati reddere?) bubulcos fieri cogebant.' Et postea: 'Quid Ælia familia, quam locuples! Sexdecim eodem tempore Ælii fuerunt, quibus una domuncula erat eodem loci quo nunc sunt Mariana munimenta: et unus in agro Veiente fundus minus multos cultores desiderans, quam dominos habebat,' &c.

14 *Commune magnum*] Τὸ κοινὸν apud Cic. Sensus est: Magni putabatur publica res, salus, auctoritas: commodo privato Reipublicæ utilitas anteponebatur. Cic. pro Flacco: 'In privatis rebus minimo contenti erant majores nostri: in Imperio et publica dignitate omnia ad gloriam et splendorem revocabant.'

Nulla decempedis Metata privatis, &c.] Privatorum nemini porticus erat pluribus metata decempedis, adeoque valde longa, ex arte, et magno proinde sumtu exstructa.

15 *Opacam excipiebat Arcton*] Quæ porticus, Septemtrioni obversa, apta esset ad captandum æstate frigus plurimum, et ad amœnam ambulationem, fervente etiam die. *Arctos* Græcis Ursa, Latinis sidus Boreale, polo Arctico nomen fecit: regionem Septemtrionalem designat, unde frigidæ

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
  Sumtu jubentes et Deorum
    Templa novo decorare saxo.

bat auram Septemtrionalem plurimam. Neque fas erat contemnere glebam obvenientem: urbes autem communibus impensis, ac numinum fana lapidibus novis exornare præscriptum erat.

forma.—15 Helmstad. *opaca.*—18 Dess. 2. *oppida publica.*—19 Cuning. *ac Deorum.*

NOTÆ

et salubriores spirant auræ. *Porticus* definiri potest ambulacrum columnis septum, Gall. *une Gallerie.* Aliæ centenariæ, aliæ milliariæ dicebantur a longitudine et numero passuum, quos continebant. Sueton. Vitruv. v. 9. et 11. Alex. ab Alex. III. 22. et 23. ubi et multiplex porticus recensetur: præ ceteris autem Porticus Claudia, in qua subdiales ambulationes, miro ingenio elaborata: item Porticus Augusti, in palatio, cum bibliotheca Græca Latinaque, Numidico marmore per symmetriam exstructa, &c. Vide et Cœl. Rhodig. XXVIII. 39. Juvenal. Sat. VII. 182. 'Parte alia longis Numidarum fulta columnis Surgat, et algentem rapiat cœnatio Solem.'

17 *Nec fortuitum spernere cespitem Leges sinebant, &c.*] Legum pœnis erat obnoxius, quisquis operosas ædes sibi molitus esset e saxo quadrato; quæ quidem structura templorum erat. At privatis vel crudo cespititio solo, aut ductis lateribus ædificare tantum licebat. Turneb. x. 21. Itaque nemo spernebat casam hæreditate sibi obvenientem, agellum, prædiolum. Neminem pigebat habitare domunculas, 'Pauperis et tugurî congestum cespite culmen.' Virgil. Eclog. I. 69. Vel, passim, et sine discrimine cibum aut quietem captabant majores nostri ubicumque fors tulerat. Ovid. Fast. I. 205. 'Nec pudor in stipula placidam cepisse quietem, Nec fœnum capiti supposuisse fuit.' Tibull. II. 5. 99. 'festas exstruet alte Cespitibus mensas, cespitibusque torum.' Huc facit quod de Tiberio Sueton. ait, cap. 18. 'Trans Rhenum vero eum vitæ ordinem tenuit, ut sedens in cespite nudo cibum caperet; sæpe etiam sine tentorio pernoctaret.'

Fortuitum] Hujus vocis penultimam corripit Juvenalis Sat. XIII. 225. hic vero productam vides, a 'fortuna' et 'ire.' Servius in Æneid. VI. 179.

18 *Oppida publico Sumtu jubentes et Deorum Templa, &c.*] Hinc Æditles, seu publicarum ædium totiusque urbis curatores. Hoc et ad Augusti laudem scripsisse Horatius creditur. Sueton. Octav. cap. 30. 'Spatium urbis in regiones vicosque divisit, instituitque ut illas annui magistratus sortito tuerentur ... Ædes sacras vetustate collapsas aut incendio absumtas refecit, easque et ceteras opulentissimis donis exornavit,' &c.

20 *Novo saxo*] Vel secto, quadrato, et polito; vel e longinquis terris Romam advecto; quale est marmor ex Armenia, Paro, Chio; ex Ægypto, Numidia, &c. Juvenal. Sat. XIV. 86. et seq. 'Ædificator erat Centronius .... Alta parabat Culmina villarum Græcis longeque petitis Marmoribus,' &c.

ODE XVI.

AD GROSPHUM.

Magnas opes et civilia negotia ab imperitis appeti solere; se autem exiguo rure doctoque otio beatum sentit. In hac Ode Pompeium Grosphum Siciliensem alloquitur; de quo vide I. Epist. 12. (Optant quidem omnes, nauta, Thrax, Medus, otium, h. e. vacuitatem a curis et molestiis, sed hanc non dant divitiæ, non honores, non palatia magnifica, sola vero mediocritas affert, si quis liber ab avaritia paucis contentus vivit. Nec est quod, cum vita sit brevis, multa appetamus et habendi gratia remotissimas adeamus terras. Nam ita curæ etiam extra patriam sequuntur. Contra animus bonis præsentibus contentus non curat futura, et res molestas fert æquo animo. Nam summa felicitas in humanam conditionem non cadit; id quod patet exemplis Achillis et Tithoni; atque forsitan mihi ipsi aliquid læti continget, quod tibi deerit: tibi qui ditissimus es; mihi, qui pauper sum, facultate Græcos imitandi in Carminibus levioribus præditus et animo humilem obtrectatorum multitudinem spernendi. *Zeun.*)

Otium Divos rogat in patenti
Prensus Ægæo, simul atra nubes

O Grosphe, quietem a numinibus petit quilibet in aperto mari Ægæo deprehensus,

Ode quarta Libri quinti in Ed. Sanad. Inscribitur in Ascens. Locher. et Venet. 1492. *Ad Grosphum de otio.*—1 Mentel. et Harl. 4. *dives* pro *Divos.* Vet. cod. Barth. et Argent. *impatenti;* Lips. 1. 2. et multi alii ap. Jani, *in-patenti* conjuncte, unde forsan illa Barthiana lectio orta; *impatienti* Zarot. ex his erroribus emendarunt et ediderunt Sanad. et Jones. *impotenti,* probatque Gesner. Laudant. III. Od. 30. 3. Epod. XVI. 32. et Catull. IV. 18.—2 *Pressus,* i. e. oppressus tempestate, quidam Lambini, Div. Cruq. Exc. Sax.

NOTÆ

Metrum idem quod supra I. Od. 2.

Ad Grosphum] Hunc Pompeium Grosphum nobilem et Magistratibus perfunctum innuit, quod in fine hujus Odes purpura vestiri scribit. Siciliensem aiunt nonnulli, eo quod ibidem Horatius Siculis gregibus et armentis opulentum notat. Virum autem frugi celebrat I. Epist. XII. 22. 'Utere Pompeio Grospho; et si quid petet, ultro Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et æquum.'

1 *Otium Divos rogat, &c.*] Otium poscunt omnes, et tamen omnes avaritiam et ambitionem colunt, per quas assiduis laboribus et periculis exercentur, atque otio frui prohibentur. Sic impiger ad Indos, quæstus causa, currens mercator, cum se jactatum tempestatibus, et mortis discrimini proximum sentit, tum mare et navigationem detestatur, otiumque rogat a Castore et Polluce; at ultra pergit tamen, urgente avaritia, cum primum periculum præteriit. I. Od. 1. 15. 'Luctantem Icariis fluctibus Africum Mercator metuens, otium et oppidi Laudat rura sui.'

2 *Ægæo*] Quod mare altum et scopulosum, et multis adeo naufragiis